
JÁNOSI JÁNOS

ORNAMENTIKA ÉS MODERNIZMUS AZ ÉPÍTÉSZETBEN

Az építészet egyik alaptémája kezdetektől fogva az ornamentika. Épület elképzelhetetlen volt díszítés nélkül. A modern stílus kialakulásával ez az állítás megkérdőjeleződött. A XIX. századtól igény született a művészetek újraértelmezésére. Hosszú elemző folyamatok eredményeként mára általánosan elfogadható tételnek tűnhet az úgynevezett épületdíszítés pejoratív jellege.

A művészet megújítása iránti igénynek kétségtelenül valós, mély szellemi gyökerei vannak. A modern ember elidegenedése, a természeti kapocs elvesztése, a materializmus térhódítása új helyzetet teremtett az építészetben is. A régi építészeti formák nem tudtak választ adni a felmerült kérdésekre, jelentés-tartalmuk elveszett, az ornamentikát mintakönyvekből vett díszítésként használták, a szív vitte tovább a formákat, de ez a romantikus felfogás nem tudott megfelelni a kor kihívásainak. A modern építészet ezen ellentmondás feloldására kezdett új utakat keresni, de az élet minden területén beindult ez a folyamat. Mára viszont úgy látszik, hogy a mosdóvízzel a gyermeket is kiöntöttük. A valós szellemi útkereséstől – mikor még az útkeresők az ornamentikát az építészet nélkülözhetetlen elemének tekintették (Frank Lloyd Wright) – eljutottuk a *ciki* kategóriájáig, ez véleményem szerint csak a szellemtelenség takarója. A nagy igyekezetben a hamis ideológiák között az internacionalizmus gondolata az építészet területére is begyűrűzött, pedig valaha ezen gondolat háttérben az egészre, az egyetemesre való törekvés állhatott. De elfelejtődött az alapállás, hogy bizonyos szellemi tartalmakat nem lehet összekeverni. Először önismeretre van szükség, ebből kiindulva érthető meg, hogy hova születünk, mi dolgunk a világban, és egy valódi nemzettudatból juthatunk el oda, hogy európaiként lehetünk világpolgárok.

Ha a dolgok lényegét akarjuk látni, érdemes újra a kezdetekhez visszanyúlni, a formák eredetét érdemes már az őskor emberének környezetében is megtalálható képek között keresni, de ilyeneket találunk a népművészetben is. Ősképek ezek, melyeket nem ki-, hanem megtaláltak a régmúlt emberei, hogy modellezni tudják a világot. A szerves gondolkodás lényege a világ egységes egészként történő értelmezése, hogy rész-ként is egész-nek érezhessük. Ebből következik, hogy az alap az eredendő, természetes, szerves műveltség és a magyarságnak a mai napig megmaradt, létet is szabályozó gazdag műveltsége, amely őrzi a természettől elfordult, elidegenedett társadalmunk újjászületésének lehetőségét és jelentéstartalmánál fogva, nemzeti valóságában is magán hordozza az egyetemességet.

Mindezeket az építészetre vonatkoztatva: az épületek gondolati alapját az ősképek, népművészeti jelek adhatják és ebben a gondolatmenetben az ornamentika nem kitalált, hanem újra megtalált elem lehet, egy adott gondolat szerves része és nem „díszítése”. Ezen objektív alapokra épülő gondolkodásba a szubjektív elemekre is épülő szépség eszméjének kell beleszövődnie, mert ha ez a szívvel áthatott gondolkodás kimarad a terve-

zésből (amit gyakran tapasztalunk), akkor a száraz látszatvalóság marad, ami az emberek széppérezékének elfogadhatatlan.

Számomra ehhez a gondolkodáshoz a magyar népművészet, Makovecz Imre népművészeti formákat elemző naplója, Molnár V. József tanulmányai adják a kiindulási alapot. Ezeket szem előtt tartva az épület tömegformálására vonatkozó újszerű megközelítési pontokat kaphatok, amelyben az ornamentika nem díszítésként jelenik meg, hanem az adott alapgondolat szerves részeként, annak kifejező eszközeként. Ahogy ez a népművészetben mindig is így volt.

(A fenti szöveg az Ernst Múzeum 2006 januárjában rendezett Ornamentika Konferenciáján elhangzott előadás vázlat.)

Jánosi János és Robogány Andrea: Dabas, 21 lakásos társasház

